

Lillo

VERRIJZENIS VAN EEN STORMBESTENDIG BASTION

In 2009 schreef de stad Antwerpen een wedstrijd uit voor de opmaak van een masterplan voor Lillo. De directe aanleiding van de wedstrijd was de geplande verhoging van de rivierdijk langs de Schelde in het kader van de Sigmawerken. De dijkwerken zouden een ingrijpend effect hebben op het functioneren van Lillo omdat de karakteristieke kwaliteiten van het dorp, zoals de kleinschaligheid, de visuele relatie met de Schelde en de aanwezigheid van een getijdenhaven, dreigden te verdwijnen. De wedstrijd werd gewonnen door het ontwerpbureau CLUSTER i.s.m. Grontmij. De ontwerpers dienden een plan in dat een zware ruimtelijke uitdaging – de vereiste dijkwerken – wist om te buigen tot een situatie met nieuwe troeven voor het historische garnizoensplaatsje. Het leverde hen niet alleen de provinciale architectuurprijs van Antwerpen 2010 op, in 2012 werd hun ontwerp ook bedacht met een bijzondere vermelding in het kader van de 'European Urban and Regional Planning Award'.

WINNAARS ARCHITECTUURPRIJS PROVINCIE ANTWERPEN 2010

David Verhoestraete CLUSTER landschap en stedenbouw

Lillo is een idyllisch dorp te midden van een uitgestrekt industrieel havenlandschap en bezit een aantal uitzonderlijke landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten. Het is één van de laatste restanten van de voormalige polderdorpen die plaats maakten voor de uitbreiding van de Antwerpse haven na de Tweede Wereldoorlog. De specifieke ligging langs de Schelde en de rijke geschiedenis van Lillo als militaire vesting vanaf de zestiende eeuw maken het dorp tot een unieke plek binnen de Antwerpse regio.

Het Sigmaplan: dijk van een uitdaging

Na de rampzalige stormvloed in 1976, waarbij de Schelde en haar zijrivieren grote delen van Vlaanderen blank zetten, werd in Vlaanderen het Sigmaplan opgesteld. Het Sigmaplan vormt de evenknie van de Nederlandse Deltawerken en moet ervoor zorgen dat het Zeescheldebekken in de toekomst beschermd wordt tegen een nieuwe stormvloed. Het geactualiseerde Sigmaplan voorziet in het verstevigen en verhogen van ruim 500 kilometer dijken en in de realisatie van gecontroleerde overstromingsgebieden. Het Sigmaplan ter hoogte van Lillo voorziet een verhoging van de bestaande dijk met 3 meter. (van +8.00m TAW tot +11.00m TAW)¹ Die verhoging impliceert echter ook een verbreding van de voet van de dijk van ongeveer 25 tot bijna 65 meter. Hierdoor ontstaat een enorm dijklichaam dat als een harde fysieke barrière tussen Lillo en de Schelde komt te liggen. Het hoogteverschil tussen het maaiveldniveau en de kruin van de nieuwe dijk bedraagt circa 5,50 meter, waardoor de visuele relatie tussen Lillo en de Schelde drastisch wordt verbroken.

Hiermee dreigen twee essentiële kenmerken van Lillo te verdwijnen. In eerste instantie zal de visuele relatie tussen het dorp en de Schelde en, daarmee samenhangend, de beleving van de lucht, het licht en de vergezichten naar het tweelingfort Liefkenshoek aan de overzijde van de Schelde, verbroken worden. In tweede instantie zal de karakteristieke samenhang tussen het dorp, de getijdenhaven en het veer verbroken worden. De haven en het veer maken echter integraal deel uit van het ruimtelijk functioneren van Lillo en zijn om die reden dan ook beschermd als stadsgesicht. Een geïntegreerde oplossing bedenken voor bovenstaande problematieken vormde één van de belangrijkste ontwerpuitdagingen in het kader van de wedstrijd.

¹ Tweede Algemene Waterpassing: referentiehoogte waartegen hoogtemetingen in België worden uitgevoerd.